

BLOGBARÁTOK

Budán, ott, ahol a 6-os megáll

Kovács Veronika, Lásd Budapestet

A Karinthy Frigyes út 4-6. számú ház történetét három szálon is gombolyíthatnám, de mindenekelőtt be kell vallanom, hogy ide is egy „véletlen” folytán csöppentem. Az eredeti terv szerint egy Villányi úti házat szerettem volna megismerni, s ehhez utam a Móricz Zsigmond körtéren át vezetett. Leszálltam hát a 6-os villamosról, és a hömpölygő tömeg közepén megállva csak néztem hosszan ezt a hatalmas fehér épületet a megállóval szemben.

A szép üvegajtó nem rejtette maga mögé kincseit, így bekukkantottam. A látottak alapján, nem volt már kérdés, hogy meg kell ismernem! A kapuban talákoztam egy mosolygós idős hölgygel, aki készségesen mesélt az épületről, s említette, hogy pár éve készült egy tanulmány is arról, milyen korabeli díszítéseket és tervezői megoldásokat hordoz a ház. *Szegevári Irén* néni pedig meg is hívott egy következő alkalomra, amikor ráérősen, kényelmesen beszélgethetünk.

Épületes történetek

A házat kívül-belül alaposan megcsodáltam, s mire egy hét múlva csöngettem, már olyan volt belépni ide, mintha hazajönnék. A lépcsőházakban járva mindig elképzelem, milyen lehetett régen nehéz habos ruhákban járni itt, vagy cselédként cipekedni az olykor hihetetlen keskeny és sötét csigalépcsőn. De egészen más az, amikor ezek a történetek egy valódi elbeszélés alapján elevenednek meg. Irén néni

hallgatva néha meghatódtam, máskor jókat neveltünk, de bizony a személyes történetekben voltak egészen szívbemarkolóak vagy hátborzongatóak is. Így telnek hát meg étellel a minket körülvevő háznak nevezett „kövek”, és így élnek tovább emlékezetünkben.

Amíg a 6-os villamosra várunk, merüljünk el kicsit a ház történetébe – s, ne bánjuk, ha a mese végére már több villamos is nyitotta ki és csukta be ajtaját, hátrahagyva bennünket.

A levéltárban az eredeti dokumentumokon 1914-et írnak, *Bach János* tervei alapján egy ötemeletes ház készül, *Schneller Jenő* és neje, *Fill Ludmilla* megrendelésére, az akkor még Verpeléti utca 4–6. szám alá.

Az építész nagy hangsúlyt fektetett arra, hogy a korszak legelőkelőbb díszítőelemeinek felhasználásával gyönyörködtessen. Így került ide a tömör bejárati ajtó helyett egy nagy, átlátszó, fazettázott üvegezésű kapu. A tágas előtér fala három méter magasságig kőburkolatot kapott. Felette a mennyezeten összeérő fehér és krémszínű stukkó látható. A főlépcsőház felé márványkaros korlát vezet, a körfolyosós udvarra pedig tölgyfa-

keretes, kétszárnyú üvegajtó, felülvilágító ablakkal. A szép díszes ólomüveg virágcsokor-mintával köszönti a látogatókat.

Az udvaron nem csak a járószint készült Zsolnay lapokból, de körben a lábazat éppen olyan, mint amelyet a Millenniumi Földalatti Vasút megállóinál használtak. A hátsó, cselédlépcső mellett a teherliftől jobbra a keskeny ajtók mögötti mellékhelyiségeket ma már raktárnak használják. A szegecselt acélgerendákon függő, kanyargós körfolyosókon eddig még sehol másutt nem látott Zsolnay lapok érdekes virágmintái kísérik lépteinket. A legfelső szint üvegtetejét kacskaringós kovácsolt-

vas konzolok tartják. Az orsós főlépcsőház falát halványzöld csempe borítja.

A belvárosi épületek gyakori díszei voltak ezek. Láttam már sárgát, világos- és sötétkéket, rózsaszínt, meggyszínűt, illetve a zöld különböző árnyalatait is. Egyik szebb, mint a másik! Igazán változatos és egyedi külsőt kölcsönöznek a háznak. Ezek a megoldások azonban nemcsak a közösségi tereket ékesítik, hanem a lakások köves helyiségeit is. Az átépítéseket és felújításokat követően jó részüket már lecserélték, de Irén néni egy eredeti csempedarabot megmentett és nagy örömmel emléke, ajándékként megkaphattam tőle!

Személyes élmények

Beszélgetésünkkor tudtam meg, milyen volt a környék az ő gyerekkorában, és a hosszú évek során hogyan változott. Az 1930-as években még csendes, nyugodt vidék volt ez, a Karinth Frigyes út sem épült be teljesen. Édesapjával gyakran sétáltak ki a Dunához a készülő töltsétre. Akkoriban a Feneketlen-tó partja rendezetlen, vadregényes vidék, a körtéren még járt a HÉV, és a kis régi játszóteret, a mai Gomba helyén, körbefonta a forduló villamos. Osztálytársaival a Gárdonyi téri iskola padjait koptatták, majd a Szent Margit Gimnáziumban apácák nevelték. A szomszédban, a Villányi úton, a mai Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem mellett ekkor még állt a háborúban megrongálódott Schmidt-villa és dzsungelkertje.

A Karinth Frigyes út 4–6. számú ház nagy tömbjében, a Bicskei és a Bartók Béla utcák felé a majolika díszes, Renault felirátú földszintes épület garázs- és szervizként szolgált. Szomszédjában a háború előtt a Ketter étterem és Söröző gesztenyefás, boxos elrendezésű kerthelyiséggel, sövénykerítéssel és hangulatos cigányzenével várta vendégeit. A hely a háború után Borostyán, majd Bukarest nevet kapott. Utóbbi időszaka alatt a román nemzeti konyha remekeit sorolta az étlap. Később ide bankot építettek.

Itt, a 4–6-ban rövid ideig a bejáratától jobbra működött a Lágymányosi zsinagóga átmeneti imaháza. Helyét később kávéház, majd közért és zöldséges vette át. Mellette férfi-női fodrász fogadta a kuncsaftokat. Mostanra itt már csak férfihajat vágnak, de a szomszédos húsbolt a hölgyeket is kiszolgálja. 1945 után a volt bórdíszmű – ma dohánypult – helyén egy bácsika rádióműszerész-boltot nyitott, nyilvános telefonfülkét is üzemeltetett. A mai nyomdai üzlet a Királyi Írószér és Papírboltnak adott otthont, a Fuchs és Társa családi vállalkozás vas- és

acélkereskedése a különböző szálvasak mellett edényeket is árult a szomszédságában. Hátsó raktárából a ház pincéjébe is le lehetett jutni. Az üzletek sorát egy kis szatócsbolt tarkította, tulajdonosa itt élt a házban.

Sorsok a történelemben

Mint a körfolyosós házakban, itt is jelentősen eltértek a lakások méretei. Az utcafront felől az 5-6 szobás, a hátsó részeken 4-5 szobás lakások az ötvenes években a megosztások áldozatául estek. Az eredeti liftet már lecserélték, de annak idején használatáért a házmestert illetve a viteldíj. Akik azonban az első emeleten laktak, egy kis lépcsőzéssel karbantarthatták magukat, ugyanis nekik a felvonó nem állt rendelkezésükre. Az első és a második emelet utcai lakásaiban az erkélyes hosszú szobák bálteremnek is beillettek volna! Egyikükben lakott 1945 előtt unokájával talán a leghíresebb régi lakó, *Benárd Ágoston*, aki 1920. június 4-én a kormány képviselőjében egyike volt a trianoni békediktátum aláíróinak. A tiltakozás és ellenállás gesztusaként állva írta alá a dokumentumot. Az épület sok neves művésznek is otthont adott. Köztük *Rősler*

Endre operaénekes zeneakadémiai tanárnak és második feleségének, az operaházi táncosnő *Morgányi Jozefinnek* is. A háború alatt lakásukat találat érte, ezért az ötödikről átmenetileg a másodikra kellett költözniük. *Nagy Nándor* festőművész-rajztanár és egykori ciszter tanár is itt élt szintén festőművész feleségével, de az ostrom után nem hallottak többet felőlük. *Perényi Eszter*, napjaink híres hegedűművésze – *Bujtor István* első felesége – viszont a mai napig itt él.

A gang egyik sarki lakásából a Kúria egyik bíróját és családját telepítették ki. Helyükön az orosz katonák parancsnoksága rendezkedett be. Budapest ostroma alatt, 1944. december 27-től ötven napon át kényszerültek az itt lakók az óvóhelyen meghúzódni. A villany, gáz és víz nélkül összezárt több mint száz ember mindennapjait a feszültség és a viták is keserítették. Sok helyütt a városban kutat próbáltak fúrni. Mivel ez itt az utcában nem járt sikerrel, a szomszédos épülettömb kútjából szereztek a vizet. Élelmet a Bartók Béla úti péktől – áldozatok árán – sikerült csak néha vásárolni.

A háborús évek és az '56-os események sokat változtattak a lakók egymáshoz való

viszonyán. Sokan eltűntek, mások elköltöztek. Felnőtt egy újabb generáció, akiknek új élmények jutottak. A környék is sokat változott. Már nem jár HÉV az egykori Horthy téren, metró dübörög a föld alatt. A Gomba körül sem tekereg a kis fapados villamos, de a modern 6-os azóta is ide érkezik – még ha egy picit arrébb is –, hogy újra és újra megkerülje a fél várost. Egy azonban biztosan marad: a ház a szépséges díszével, akkor is, és most is igazi kincse a környéknek. Ha erre járnak, nézzék meg és lássanak a „kövek” mögé.

... elszaladt az idő, begördült a villamosunk. Ideje felszállni! ●

